

Wojny w byłej Jugosławii

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

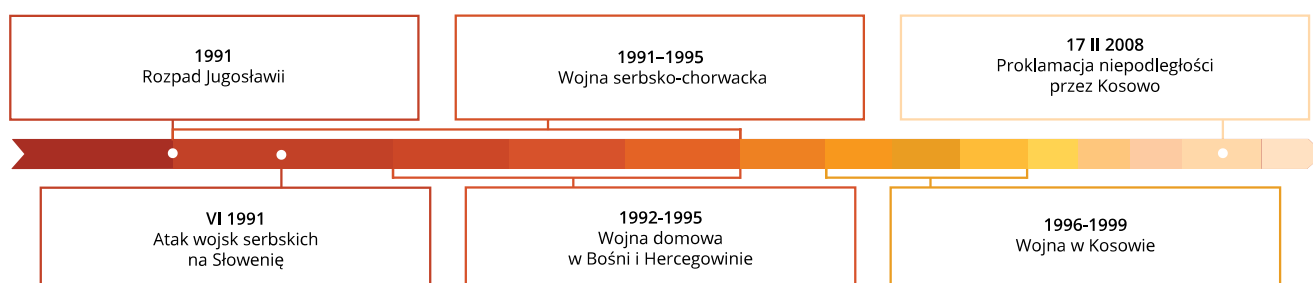

Wojny w byłej Jugosławii

Dwa chorwackie czołgi podstawowe zajmują pozycję strzelecką podczas trzydniowych ćwiczeń na Barbara Range w Glamoč w Bośni i Hercegowinie.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Wojny na terenie byłej Jugosławii były następstwem wielowiekowych antagonizmów narodowościowych i wyznaniowych. Upadek systemu państw komunistycznych spowodował rozpad federacyjnej Jugosławii. Slobodan Milošević, prezydent Serbii, a później tzw. Nowej Jugosławii, za wszelką cenę chciał utrzymać integralność terytorium, lansując hasło „Serbowie w jednym państwie”. W 1991 r. wojska serbskie zaatakowały Słowenię i Chorwację. Agresja na Słowenię została wstrzymana pod wpływem nacisków międzynarodowych, walki w Chorwacji trwały natomiast do 1995 r.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz sytuację etniczną i polityczną Jugosławii po II wojnie światowej.

- Przeanalizujesz, jakie znaczenie dla rozpadu Jugosławii miały kwestie narodowościowe i... finansowe.
- Opiszysz, jakie państwa powstały na gruzach byłej Jugosławii.

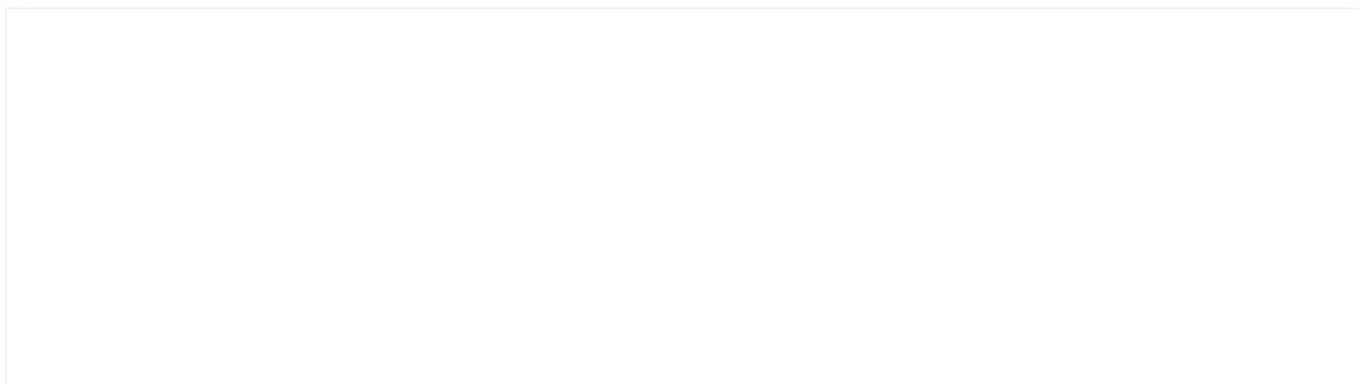
Przeczytaj

Ku niepodległości. Rozpad Jugosławii na mniejsze państwa

Powojenna Jugosławia była **federacją** złożoną z sześciu republik: Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Czarnogóry, Macedonii, Serbii i Słowenii. Istotnym czynnikiem wpływającym na sytuację polityczną regionu była mozaika etniczna na Bałkanach. Przez niemal cały wiek XX istniało państwo, w którym obok siebie mieszkali Albańczycy, Bośniacy, Chorwaci, Czarnogórcy, Serbowie i Słoweńcy. Po śmierci **Josipa Broz-Tity** w 1980 r. w kraju zabrakło przywódcy, który mógłby zapanować nad konfliktami między poszczególnymi grupami narodowościowymi. Główne role we władzach partii rządzącej – Związku Komunistów Jugosławii, odgrywali Serbowie z liderem Slobodanem Miloševićem, który był serbskim **nacjonalistą**. Wydarzenia po **Jesieni Narodów** pokazały, że mimo kilkudziesięciu lat istnienia wspólnego państwa **antagonizmy** między narodami na Bałkanach nie zniknęły.

W czerwcu 1991 r. niepodległość i wyjście z federacji ogłosiły Słowenia oraz Chorwacja, a we wrześniu – Macedonia. Prezydent Serbii Slobodan Milošević chciał siłą utrzymać jedność tzw. Nowej Jugosławii i wysłał wojska federalne przeciwko odrywającym się republikom. Dzięki wsparciu międzynarodowemu agresja na Słowenię i Macedonię została zatrzymana. Słoweńska wojna o niepodległość była najkrótszym, a także najmniej krwawym konfliktem podczas wojen w byłej Jugosławii. Macedonia również odłączyła się od Jugosławii dość szybko i stosunkowo łatwo. To niewielki kraj, pozbawiony bogactw naturalnych, więc rząd w Belgradzie nie stwarzał problemów. Dodatkowo zdawał sobie sprawę, że Macedonia zamieszкана jest przez wiele różnych narodowości, co w przyszłości może być przyczyną kolejnych konfliktów.

O wiele dłużej trwała wojna serbsko-chorwacka, która zakończyła się dopiero w 1995 r. i pochłonęła tysiące ofiar. Walki **etniczne** wybuchły także w Bośni i Hercegowinie, gdzie o oderwaniu się od Jugosławii mieszkańcy niemal jednomyślnie zdecydowali w plebiscycie. Wojska nowojugosłowiańskie zaatakowały stolicę nowego państwa, Sarajewo. Kres starciom położyły dopiero naciski międzynarodowe i przysłanie na teren byłej Jugosławii pokojowych sił ONZ.

Słoweńskie siły trafiły w czołg w pobliżu międzynarodowego przejścia granicznego Rožna Dolina.

Źródło: Peter Božič, Wikimedia Commons, licencja: CC BY 3.0.

Czystki etniczne i religijne

Władze Serbii prowadziły agresywną politykę. Milošević próbował wdrażać ideę budowy „Wielkiej Serbii”, państwa, w którego skład weszłyby wszystkie ziemie zamieszkiwane przez Serbów. Ze względu na mozaikę etniczną, jaką stanowiła ta część Bałkanów, było to przedsięwzięcie niemożliwe do zrealizowania. Mieszkający tu obok siebie Albańczycy, Chorwaci, Bośniacy, Czarnogórcy, Serbowie i Słoweńcy przez wieki się mieszały i żaden z regionów nie był jednolity narodowościowo. Serbowie podczas działań wojennych stosowali czystki etniczne, wysiedlali bądź nierzadko mordowali przedstawicieli innych narodowości niż serbska. Dochodził do tego także aspekt religijny, zwłaszcza w Bośni, gdzie mieszkała ludność wyznająca islam. Dopuszczano się masowych mordów i egzekucji.

Niektóre z ponad 6,5 tys. nagrobków w Miejscu Pamięci i Cmentarzu Srebrenica-Potočari dla ofiar ludobójstwa w 1995 r.

Źródło: Michael Büker, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Szczególnie brutalne były starcia na tle religijnym między Serbami a bośniackimi muzułmanami w czasie wojny w Bośni. Do największej masakry doszło w Srebrenicy w lipcu 1995 r. W ciągu kilku dni żołnierze serbscy dokonali masowych egzekucji na bośniackich muzułmanach, zabili ok. 8 tys. mężczyzn i chłopców. Mord był wprawdzie elementem szerszej zakrojonej akcji, ale jego bezpośrednią przyczyną była chęć zemsty. Obroną rejonu Srebrenicy dowodził bowiem Naser Orić, odpowiedzialny za wymordowanie kilkuset Serbów w 1993 r.

Pochowanie 775 zidentyfikowanych Bośniaków w 2010 r. Był to jeden z wielu masowych pogrzebów.

Źródło: Juniki San, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ogólna liczba ofiar czystek etnicznych dokonanych przez Bośniaków w okolicach Srebrenicy nie jest dokładnie znana. Szacuje się ją na od 500 do 3000 bośniackich Serbów.

Niekończące się akcje odwetowe stanowiły charakterystyczną cechę wojen w byłej Jugosławii. Bezradność ONZ w obliczu brutalnych działań militarnych na Bałkanach doskonale ilustruje to, że Srebrenica od 1993 r. była jedną z tzw. stref bezpieczeństwa ONZ. Podczas masakry muzułmanów nad bezpieczeństwem w tym rejonie mieli czuwać żołnierze sił ochronnych ONZ. W obawie przed starciem ze znacznie silniejszymi wojskami serbskimi „**błękitne helmy**” nie podjęły wówczas żadnych działań.

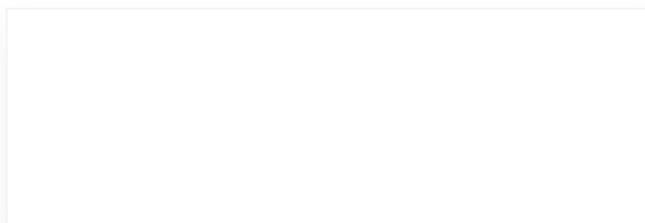
Podział byłej Jugosławii w latach 90. XX w.

Które z państw powstałych po rozpadzie Jugosławii są najbardziej jednolite etnicznie?

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

Problem Kosowa

W 1991 r. o niepodległość upomnieli się także mieszkańcy Kosowa – **autonomicznej** republiki zamieszkaną w ogromnej większości przez Albańczyków.

Na oderwanie tej prowincji Serbowie również się nie godzili, gdyż uważali ją za historyczną kolebkę narodu serbskiego. W 1993 r. wybuchła tu brutalna wojna domowa. Próby mediacji podejmowane przez OBWE, ONZ i Unię Europejską zakończyły się niepowodzeniem. Żadne z zaproponowanych rozwiązań (autonomia, niepodległość, powstanie Wielkiej Albanii) nie było do zaakceptowania przez obie strony konfliktu. W marcu 1999 r. przywódcy NATO przedstawili plan pokojowy. Serbia odrzuciła jednak traktat i kontynuowała wysiedlenia oraz czystki etniczne. Dopiero naloty bombowe na Serbię przeprowadzone przez siły NATO skłoniły Miloševića do ustępstw. Na mocy nowego porozumienia Serbowie zobowiązali się wycofać swoje wojska, Kosowo otrzymało autonomię w ramach Jugosławii, a albańscy uchodźcy wrócili do domów. Gwarantem porozumienia były międzynarodowe siły ONZ stacjonujące w Kosowie. Sytuacja na Bałkanach wciąż jednak była daleka od stabilizacji. Tuż po zakończeniu działań paramilitarne oddziały albańskie (UÇK – Armia Wyzwolenia Kosowa) rozpoczęły czystki etniczne. Mimo osłony rozjemczego kontyngentu NATO mordowały Serbów lub zmuszały ich do opuszczenia Kosowa. W 2008 r. Kosowo ogłosiło niepodległość, nadal jednak nie jest uznawane przez wszystkie państwa i organizacje międzynarodowe.

Slobodan Milošević (1941–2006) – jugosłowiański i serbski przywódca polityczny, w socjalistycznej Jugosławii związany z partią komunistyczną, następnie lider nacjonalistów serbskich; w latach 1989–1997 prezydent Serbii w ramach Federalnej Republiki Jugosławii, w latach 1997–2000 prezydent federalny Federalnej Republiki Jugosławii. W 2001 r. stanął w Hadze przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii oskarżony o ludobójstwo. Zmarł w trakcie procesu.
Źródło: Wikipedia.org, domena publiczna.

Słownik

antagonizm

(z franc. *antagonisme* od gr. *antagonisma* – opór, spór, *antagonidzesthai* – przeciwstawiać się, rywalizować) wzajemna niechęć, wrogość będące efektem dzielącej np. dwie osoby czy grupy różnicy poglądów albo odmiennych celów, interesów; także przeciwstawność sił

autonomia

(gr. *autonomia* od *autos* – sam + *nomos* – prawo, zwyczaj) prawo danej zbiorowości do samodzielnego rozstrzygnięcia swoich spraw wewnętrznych; samodzielność i niezależność w decydowaniu o sobie

błękitne hełmy

określenie zbrojnych sił pokojowych ONZ

etniczny

(ang. *ethnicity* – etniczność, od gr. *ethnikos* – obcy, pogański, ludowy – tak Grecy określali społeczeństwa żyjące poza greckimi *poleis*) związany z przynależnością do jakiegoś narodu, grupy etnicznej

federacja

(z łac. *foederatio* – przymierze) państwo składające się z autonomicznych części, np. stanów, krajów związkowych czy prowincji, ale posiadające wspólny rząd i prowadzące np. wspólną politykę zagraniczną

Jesień Narodów

także: Jesień Ludów; określenie procesu rozpadu rządów komunistycznych w bloku wschodnim, jesienią 1989 r.

nacjonalizm

(z łac. *natio* – naród) przekonanie i postawa uznające interes własnego narodu za najwyższą wartość, podobnie jak wszystkich elementów związanych z tym, co narodowe

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE)

międzynarodowa organizacja kontynuująca działania istniejącej od lat 70. XX w. Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE); zajmuje się bezpieczeństwem europejskim, określaniem norm regulujących stosunki między państwami, a także kwestiami praw człowieka i swobód obywatelskich; na początku lat 90. XX w. zajmowała się konfliktami w byłej Jugosławii

wojna domowa

wewnętrzna wojna prowadzona między obywatelami tego samego kraju

Słowa kluczowe

rozpad Jugosławii, Slobodan Milošević, Serbia, Chorwacja, ONZ, Bałkany, Kosowo, Srebrenica, świat na przełomie tysiącleci

Bibliografia

M. Todorova, *Balkany wyobrażone*, tłum. P. Szymor, M. Budzińska, Wołowiec 2014.

L. Benson, *Jugosławia. Historia w zarysie*, tłum. B. Gutowska-Nowak, Kraków 2012.

M. Kuczyński, *Balkańska pożoga. Wojny i konflikty na Bałkanach 1981–1999*, Warszawa 1999.

M. Kuczyński, *Krwawiąca Europa. Konflikty zbrojne i punkty zapalne w latach 1990–2000. Tło historyczne i stan obecny*, Warszawa 2001.

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z poniższymi mapami i je porównaj, a następnie wykonaj kolejne polecenia.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Wyjaśnij, dlaczego Serbowie nie chcieli dopuścić do odłączenia się Chorwacji.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Do religii przypisz odpowiadające im narodowości.

Katolicy –

Prawosławni –

Muzułmanie –

Polecenie 4

Wskaż, które z państw utworzonych po rozpadzie Jugosławii ma najbardziej złożoną strukturę narodowościową.

Twoja odpowiedź

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem prof. Włodzimierza Borodzieja, a następnie wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DdtUqgCaQ>

Film opowiadający o wojnach w Jugosławii.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DdtUqgCaQ>

Film opowiadający o wojnach w Jugosławii.

Polecenie 2

Przedstaw genezę i skutki konfliktu w byłej Jugosławii.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Czy zgadzasz się z opinią, że sytuacja na Bałkanach wciąż grozi powrotem do konfliktu zbrojnego? Zaproponuj rozwiązania, które mogłyby zapobiec takiej sytuacji.

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 1

Do notek biograficznych dobierz odpowiadające im postaci.

W latach 1992–1996 piastował stanowisko prezydenta Republiki Serbskiej powołanej przez Serbów w Bośni i Hercegowinie. Został skazany przez Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii w Hadze za ludobójstwo oraz masakrę w Srebrenicy.

Radovan Karadžić

Serbski komunista i nacjonalista. Po rozpadzie Jugosławii został prezydentem Serbii, a następnie Federalnej Republiki Jugosławii. Został osądzony przez Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii za wywołanie konfliktów wojennych w Chorwacji, Bośni i Kosowie.

Slobodan Milošević

Generał serbski, w latach 1992–1995 dowódca wojsk Serbskiej Armii podczas wojny w Bośni i Hercegowinie. Został skazany przez Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii w Hadze m.in. za masakrę w Srebrenicy.

Ratko Mladić

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z mapą, a następnie wykonaj polecenie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nazwy państw połącz z odpowiadającymi im numerami na mapie.

Bośnia i Hercegowina	1
Czarnogóra	6
Słowenia	3
Macedonia Północna	5
Serbia	2
Chorwacja	4

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Kalinowska

Przedmiot: Historia

Temat: Wojny w byłej Jugosławii

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

LIV. Świat na przełomie tysiącleci. Uczeń:

3) opisuje konflikty na terenie byłej Jugosławii oraz wojny czeczeńskie;

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia sytuację etniczną i polityczną Jugosławii po II wojnie światowej oraz rolę Josipa Broz-Tity;
- wyjaśnia genezę konfliktu i wojen na terenie byłej Jugosławii;
- opisuje skutki wojen w byłej Jugosławii;
- wskazuje na mapie nowe państwa, które powstały po rozpadzie Jugosławii.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);

- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

Nauczyciel poleca uczniom, aby zapoznali się z pierwszym filmem w sekcji „Film + Sprawdź się”, będącym wprowadzeniem do zagadnienia wojen w byłej Jugosławii.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy uczniom temat lekcji, nawiązując do zagadnień opisanych w sekcji „Wprowadzenie”. Omawia cele lekcji.
2. **Raport z przygotowań.** Zalogowany na platformie nauczyciel, przy użyciu raportu, kontroluje przygotowanie uczniów do lekcji: weryfikuje, którzy uczniowie zapoznali się z udostępnionym e-materiałem. Uczniowie intuicyjnie tworzą mapę skojarzeń dotyczącą tematu zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prosi, aby uczniowie krótko scharakteryzowali sytuację w Jugosławii rządzonej przez Josipa Broz-Titę. Może podsuwać uczniom pytania ukierunkowujące: Jak wyglądała sytuacja etniczna Jugosławii? A jak sytuacja gospodarcza? Czy państwa wchodzące w skład federacji czuły się traktowane równoprawnie? Wybrani uczniowie udzielają odpowiedzi, nauczyciel może je uzupełniać w razie konieczności.
2. Nauczyciel opowiada o przebiegu kolejnych konfliktów związanych z dążeniem poszczególnych narodów do uzyskania niepodległości. Wyświetla mapę z sekcji „Mapa interaktywna”. Uczniowie zapoznają się z materiałem, nauczyciel czyta polecenie 2: „Wyjaśnij, dlaczego Serbowie nie chcieli dopuścić do odłączenia się Chorwacji” i prosi uczniów, aby wykonali je w parach. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie się do niej ustosunkowują.

3. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy cztero- lub pięcioosobowe i poleca, aby w takich zespołach wspólnie wykonali polecenie 3 (przyporządkowali narodowości do wyznawanych religii), a potem przygotowali odpowiedź na polecenie 4: wskazali, które z państw powstałych po rozpadzie byłej Jugosławii ma najbardziej złożoną strukturę narodowościową. Po ustalonym czasie przedstawiciel wylosowanej grupy udziela odpowiedzi, nauczyciel weryfikuje jej poprawność.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel odtwarza drugi film z sekcji „Film + Sprawdź się”. Po jego emisji zaprasza uczniów do dyskusji na temat przyczyn i skutków wojen w byłej Jugosławii. Może zadać uczniom pytania: Dlaczego były to najkrwawsze konflikty w powojennej historii Europy? Czy można było im zapobiec? Czy sytuacja jest już pod kontrolą, czy może jednak – jak sugeruje ekspert – wciąż siedzimy na beczce prochu?
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia nr 1 i 2 z sekcji „Film + Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

M. Todorova, *Balkany wyobrażone*, tłum. P. Szymor, M. Budzińska, Wołowiec 2014.

L. Benson, *Jugosławia. Historia w zarysie*, tłum. B. Gutowska-Nowak, Kraków 2012.

M. Kuczyński, *Balkańska pożoga. Wojny i konflikty na Bałkanach 1981–1999*, Warszawa 1999.

M. Kuczyński, *Krwawiąca Europa. Konflikty zbrojne i punkty zapalne w latach 1990–2000. Tło historyczne i stan obecny*, Warszawa 2001.

Wskazówki metodyczne:

- Uczniowie mogą zapoznać się przed lekcją z sekcją „Mapa interaktywna”, aby przygotować się do późniejszej pracy.